

על לימוד 'עיון' בישיבות

תופעה נפוצה מאוד היא 'היעלמותם' של בוגרי הישיבות השונות. בכל שנה, בוגרים רבים משיבות ה'הסדר' מסיימים את לימודיהם ופונים איש איש לדרכו. בתקופה הראשונה ניכר בהתנהגותם עולמה הרוחני של הישיבה, אולם ככל שחולפות השנים חולפת השפעת בית המדרש. הכסף, המעמד החברתי, איכות החיים והמודרניות, מחליפים את הוויות אביי ורבא. התופעה ידועה, וכדי לטפל בה יש לנסות ולהבין את גורמיה. ככל תופעה חברתית גדולה, גם תופעה זו נובעת ממספר גורמים החוברים זה לזה, אולם ברצוני להציע גורם אחד שלדעתי חשוב ומרכזי ביותר בנושא.

עיקר הלימוד בישיבה סובב על הגמרא בעיון. אך האם זה מה שבונה את עולמו הרוחני של האדם בימינו בצורה הטובה ביותר? חוששני שלגבי רוב התלמידים אין הדבר כן. היו דורות בעבר, שאת יראת ה' ואהבתו מול קשיי היום-יום שאבו מספרי הראשונים והאחרונים על הסוגיה; אך כיום אין הדבר כך. כמה יהודים יראי שמים לומדים עם החברותא 'קצות' וחידושי הרמב"ן? האם השיעורים המושכים מאות ואלפים הם שיעורי עיון בגמרא? כאשר 'צדיק בא לעיר' הוא מעביר שיעור בעיון או בתנ"ך/אמונה? אינני טוען חלילה שאין צורך ללמוד גמרא בעיון; אולם כאשר בחור יושב בישיבה ומרכז החיים בה סובב סביב לימוד שבטווח הארוך לא יימשך - ברור שלאחר שנים ייחלש הקשר בינו ובין התורה, שהרי 'תורה אמיתית' היא סוג תורה שלא רלוונטי בשבילו במהלך חייו (כך הוא מרגיש, גם אם אינו צודק ברמה האובייקטיבית).

אילו במהלך שנות הישיבה היה מושם דגש על לימוד בקיאות, הלכה, תנ"ך, שיעורי אמונה - התלמיד היה מבין שהתורה בכל עוצמתה היא רחבה מני ים. כאשר רוב היום לומדים 'עיון' ופעמיים בשבוע יש שיעור אמונה, המסר ברור! לתלמיד המתענג על לימוד בקיאות, סדר ערב לא יספיק! מדוע רק בשיעורים הגבוהים מותר ללמוד הלכה ביסודיות? המסר הלא-כתוב בעניין מה יותר חשוב ממה, עובר כחוט השני בסדר היום. התלמיד נהנה מאוד בשנותיו בישיבה, אולם בטווח הארוך הוא ניאוק.

אמנם בישיבותינו לומדים חלקים רבים מהתורה, אולם האם היחס לכל חלקי התורה שווה באמת? באיזו ישיבה לומדים בשעות הערנות של הבוקר תנ"ך ואמונה ובשעות הדמדומים מתחילים ללמוד 'עיון'? וכי בהבנה יסודית של פרק ב'מורה נבוכים' לא צריך לעמול? האם רק הבנת הרשב"א מחדדת את השכל וצריכה שעות של ריכוז מעמיק? לאיזה שיעור תנ"ך נותנים דף מקורות? מתי יש סדר חזרה על שיעור בתנ"ך? לא יועילו הדיבורים על חשיבותם של כל חלקי התורה, אם בפועל המרכז והלב בלימוד הוא עיון שאיננו

רלוונטי ללומדים לאורך זמן. אמר לי בוגר אחת הישיבות החשובות: "לקח לי כמה שנים לצאת מהישיבה; יציאה במובן של ההבנה שיש באמת מקום לעוד דברים חוץ מעיון".

יטען הטוען, תלמידי חכמים גדולים לא יוצאים מלימוד בקיאות ותנ"ך. נכון, אמת הדבר. אולם מהי מטרת הישיבה? כאשר צורת הלימוד מטפחת רק את הגדולים ומזניחה בטווח הארוך את כל השאר, האם אין פה משהו מוטעה? אסור לשכוח שאנו לא חיים בתנאי מעבדה. הפיתויים העומדים בפני רוב רובם של בוגרי הישיבות הם אדירים. אין שום סיכוי להתמודד עמם לאורך השנים ללא חיבור מתמיד לתורה. **אסור לבנות**

מערכת לימודים המתאימה בטווח הארוך רק לאחוז קטן מחובשי בית המדרש!!!

מעולם לא יעלה על דעתי, שתכלית הישיבות בישראל היא רק כדי להעמיד רבנים. תחיית התורה, המעמדת קדושתם של ישראל בכלל, על ידי גדולי תורה באמת, מיחידי סגולה (מחד), ועל ידי המון רב כפי האפשרי של בעלי בתים תלמידי חכמים הגונים (מאידך) צריכה להיות לעולם המגמה הראשית בכונניותן של הישיבות...

הדברים קשים, אולם ישנו צורך גדול לשנות את סדר היום בישיבה!

מרכז היום והזמן, סדרי בוקר וצהרים, צריכים להתמלא על ידי לימוד בקיאות, לימוד אשר מוכח כי הוא המתאים ביותר ל'בעל הבית' המצוי. ובמקביל, בעוצמה רבה (ולא רק לצאת ידי חובה) יש לבנות לתלמידים **תוכניות לימוד מסודרות**, מקיפות ומעמיקות בעיון, הלכה, משנה, תנ"ך ואמונה.

במהלך שנות הישיבה צריך לטעת בלב התלמיד את חיבורו לכל חלקי התורה, לתת דרור לתלמיד להעמיק ולהשקיע שעות רבות באותם תחומים בתורה אליהם הוא נמשך, ובכך ליצור תשתית חזקה להתמודדויות הקשות והרבות במהלך החיים.

ולסיום, ברצוני להוסיף מספר הערות:

1. לא נכנסתי לפולמוס סביב סדרי הלימוד האידיאליים כפי שעולה מדברי חז"ל. נקודת המוצא שלי היא שיש צדדים לכאן ולכאן. והעניין העיקרי הוא מה אומרת המציאות, ולה לדעתי יש אמירה ברורה מאוד כנ"ל.

2. ישנן מספר ישיבות בהן ראש הישיבה או ר"מ בכיר מובילים קו לימודי של עיון מעמיק המקשר את התלמידים לתורה גם לאורך שנים. אולם בדרך כלל מדובר באישיות מיוחדת, ועל כן קשה ללמוד ממקומות אלו למקומות בהם אישיות כזאת אינה נמצאת. בדרך כלל, במקומות אלו, ראש הישיבה משלב נקודות אמוניות בתוך לימוד העיון; ואהו השילוב המשפיע כל כך על התלמידים ולא לימוד העיון' השגרתי.

3. בגיליון ח' של 'צהר' כתב הרב מרדכי גודמן מאמר מעמיק בנושא. אולם בהצעה של צורת הלימוד הרצויה חזר ללימוד גמרא בעיון כתוכן לימודי מרכזי, ורק הציע לשנות את נושאי הלימוד מן המקובל. שינוי זה לא יפתור את הבעיה שהבאנו במאמר זה; שהרי גם באותה תוכנית אין מספיק דגש על מקצועות התורה הנלמדים על ידי בעל הבית המצוי.

